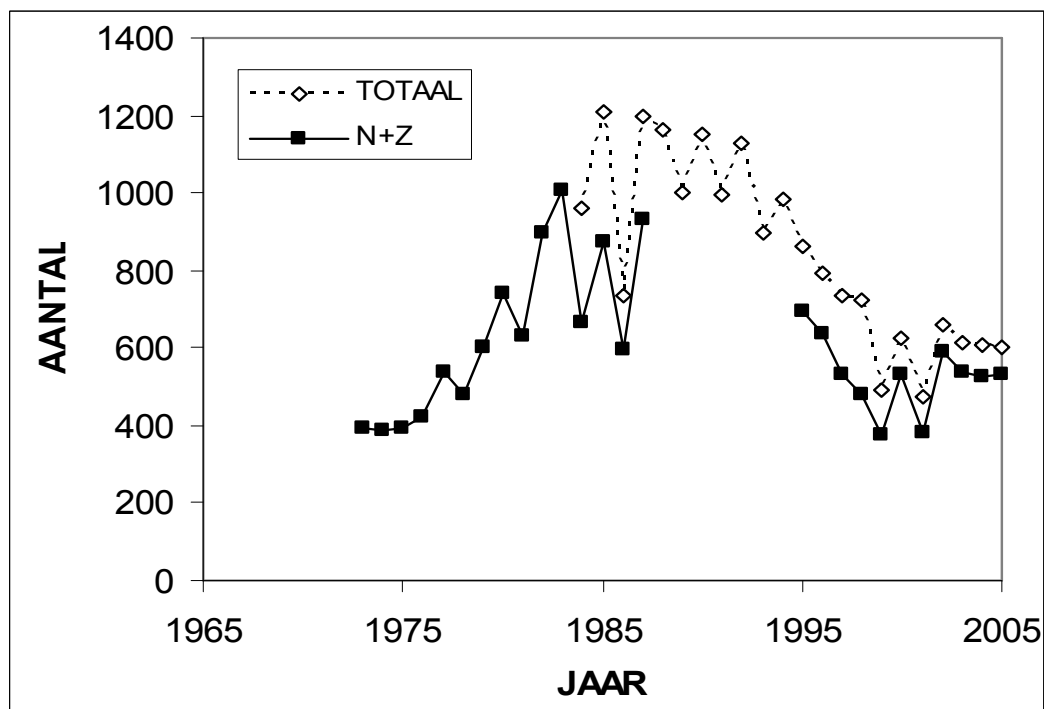

Het voorkomen van de Scholekster in de Eempolders

Door Jan Mooij
juli 2007

In de Korhaan van afgelopen januari hebben we het voorkomen van de Grutto in de westelijke Eempolders bekeken. Zoals toen al opgemerkt dacht men bij het opzetten van de Eempolder-tellingen vooral aan de weidevogels. Een interessante soort is de Scholekster. Pas in de loop van de twintigste eeuw is deze van oorsprong kustsoort in het binnenland gaan broeden. In de Eempolders is hij waarschijnlijk rond 1940 verschenen. In de periode voor 1973, toen onze Eempoldertellingen begonnen, zijn de aantallen geleidelijk gestegen.

Figuur 1 geeft het totale aantal getelde Scholeksters per jaar. Er zijn in deze grafiek twee lijnen. Oorspronkelijk werden alleen de Zuidpolder te Veld (telgebied zuid) en de Noordpolder te veld plus de Maatpolder (telgebied noord) geteld. Pas vanaf 1984 wordt ook de Oostermeent meegeteld. In figuur 1 geeft de getrokken lijn de resultaten voor de oorspronkelijke telgebieden. De stippellijn geeft vanaf 1984 het totaal voor alle gebieden, dus inclusief de Oostermeent. Helaas heb ik tot nu toe de resultaten per telgebied niet kunnen achterhalen voor de jaren 1988 t/m 1995. Daarom ontbreekt voor deze jaren de getrokken lijn.

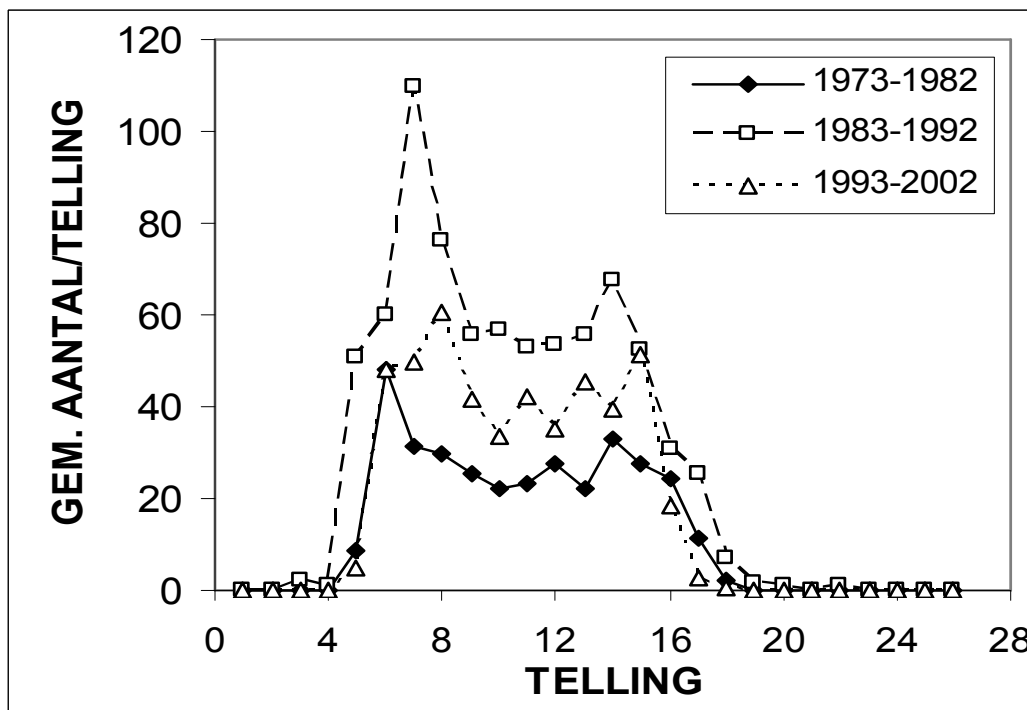

Figuur 1. Totaal aantal getelde Scholeksters per jaar. De getrokken lijn geeft de aantallen zonder de Oostermeent, de stippellijn de totale aantallen.

In onze polders komt de Scholekster buiten de broedtijd eigenlijk niet voor. De grafiek geeft daarom waarschijnlijk ook een goed beeld van het aantal broedvogels. Weliswaar komen jonge vogels vanaf hun derde of vierde jaar naar de broedgebieden om daar in een soos af te wachten tot een geschikt territorium beschikbaar komt, maar omdat Scholeksters lang leven zal dat maar een klein deel van de totale aantallen zijn. We zien een forse stijging tot in het begin van de jaren tachtig. Daarna lijken de aantallen steeds sneller terug te lopen. Rond 2000 stabiliseren de aantallen weer. Landelijk zijn de aantallen broedvogels ook het hoogst rond 1985. De oorzaken van de daling daarna lijken niet duidelijk. De hogere sterfte in de winter

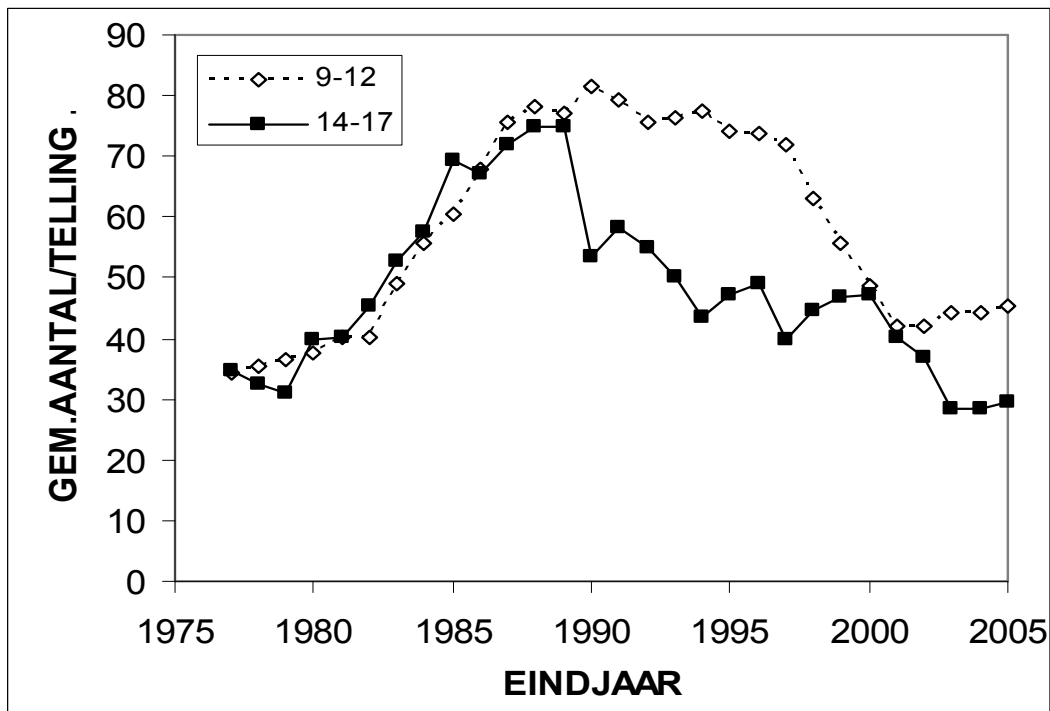
door gebrek aan schelpdieren in de Waddensee, waar veel van onze Scholeksters overwinteren, treedt pas jaren later op.

In figuur 2 zien we hoe de Scholekster over de loop van het jaar voorkomt. Hiervoor zijn voor de zesentwintig tellingen in een jaar de gemiddelde aantallen per telling over drie perioden van tien jaar bepaald. We zien dat vanaf telling 5 (begin maart) de aantallen snel oplopen. Dan komt een piek, gevolgd door een min of meer vlak stuk. Rond telling 14 (eerste helft juli) is er nog een klein piekje, waarna de aantallen snel afnemen. Na telling 18 (eind augustus) zijn de Scholeksters vrijwel verdwenen uit de polders. Qua vorm van de curve is er niet veel verschil tussen de periodes. Het valt wel op dat in de laatste periode de Scholeksters wat eerder verdwijnen.

Figuur 2. Gemiddeld aantal Scholeksters per telling voor de drie periodes van tien jaar

In het verhaal over de Grutto (De Korhaan 38/5, december 2005) hebben we iets gezegd over het broedsucces door te kijken naar het vertrek van de vogels aan het eind van het seizoen. Als vogels vertrekken voor de jongen groot kunnen zijn duidt dat op een mislukt broedsel. Omdat ook de Scholekster na het broeden wegtrekt is dat hier in principe ook mogelijk. De resultaten staan in figuur 3. In deze figuur vergelijken we de resultaten van de tellingen 9 t/m 12 (half april tot half juni, de vogels broeden) met die van de tellingen 14 t/m 17 (eind juni tot half augustus, de jongen groeien op). Omdat de resultaten per jaar sterk variëren heb ik het voortschrijdend gemiddelde over vijf jaar bepaald. Daarvoor neemt men het gemiddelde over de eerste vijf jaar, voor het volgende punt wordt het eerste jaar vervangen door het zesde en zo voort tot het laatste jaar. Op die manier worden trends vaak veel duidelijker.

Figuur 3. Vijfjarig voortschrijdend gemiddelde voor de tellingen 9 t/m 12 (broeden) en 14 t/m 17 (opgroeien jongen).

We zien dat in het begin beide curven bijna gelijk omhoog lopen. Vanaf midden jaren tachtig blijven de aantallen in de tweede periode iets achter. Dit kan wijzen op een wat lager broedsucces. Kort hierna begint de groei van de aantallen broedvogels te stagneren. In 1990 dalen de aantallen bij de tellingen 14 t/m 16 plotseling scherp. Het aantal broedende Scholeksters daalt eerst maar heel langzaam, maar na een aantal jaren versnelt dat. Omdat de aantallen voor de periode met opgroeijende jongen nauwelijks zakken ontmoeten de lijnen elkaar rond 2000. Een paar jaar later stabiliseert aantal broedende vogels, maar de andere lijn lijkt weer te zakken.

In het begin was het broedsucces duidelijk goed. De aantallen Scholeksters groeiden sterk. Het uit elkaar lopen van de twee lijnen zou kunnen betekenen dat de goede gebieden vol raakten en dat daardoor het broedsucces begon terug te lopen. Aan de andere kant stagneren in deze tijd over heel Nederland de aantallen broedvogels. Het is dus de vraag of het broedsucces in de Eempolders wel zo belangrijk is. De scherpe daling in 1990 hangt ongetwijfeld samen met de landinrichting in dat jaar. Een deel van het gebied is ongeschikt geworden om jongen groot te brengen. De Scholeksters, die lang leven, bleven broeden, maar zonder voldoende succes. Uiteindelijk bleven alleen de goede territoria over. Daar was het broedsucces voldoende, zodat de aantallen konden stabiliseren. Het is mogelijk dat de huidige situatie weer stabiel is. Toen de lijnen over elkaar vielen namen de aantallen toe, dus met een zeker verschil kan het broedsucces voldoende zijn voor een constante populatie. De tellingen in de volgende jaren zullen dat moeten uitwijzen.

Als we naar de verdeling kijken over de gebieden, voor zover die beschikbaar is, dan zien we dat in alle deelgebieden de aantallen sinds het hoogtepunt kleiner zijn geworden. De afname is verreweg het sterkst in de Oostermeent. Daar verdwijnen de Scholeksters het vroegst in het jaar, en de aantallen nemen ook nog steeds af. Het beste lijkt het broedresultaat tegenwoordig in de Zuidpolder te Veld, waar de aantallen de laatste jaren ook toenemen.